

מתורתו של רבינו מרן רבי שלמה פיישר זצוק"ל

אפסקיה קרא ואמר ע"פ שנים עדים פי' שנים שני אנשים שהם ביחד נעשים עדים ודו"ק. (ועמ"ש ב' תרומה כה, יח).

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו (יז, ח).
בין דם לדם בין דין לדין, תרומתו מנוקד הלמ"ד בשו"א. ואילו בין נגע לנגע מנוקד הלמ"ד בקמץ. ועיין ב' כל הדין (נדה יט). כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דם טהור לדם טמא. אלא מעתה בין נגע לנגע נגע טהור מי איכא אלא בין נגעי אדם לנגעי בתים כו' ע"ש, נמצא בין דם לדם ובין דין לדין נוקד בשו"א דמורה דם טהור שהוא הפוכו של הקודם משא"כ בנגע אין זה דבר והפוכו, דהנה כתבו תוס' (כ"מ קטו): ומהרש"א שם (וע"ש ברש"ש שתמה ע"ז) מדלא כתיב ריחיים ורכב בשו"א אלא בקמץ הוי הפסק וכאילו כתיב או. וה"נ בנגע הוי הקמץ הפסק לומר שאי"ז דבר והפוכו טמא וטהור אלא ב' מיני נגעים.

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימים ושמאל (יז, יא).
נסתפקו אחרונים לדברי הרמב"ן דליכא לא תסור בגזירות רק בדרשות אם בהלל"מ יש ל"ת.
ותמוה דודאי יש, שאל"כ לא יתכן ל"ת אף בדרשות שהרי כל ענין חכה לדרוש הוא מהלל"מ ואם מותר לחלוק בטלו הדרשות.

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימים ושמאל (יז, יא).
בחי' הגרי"ז (פי"א מברכות ה"ז) פי' מש"כ הרמב"ם דאמנהגא לא מברכינן אע"פ שלהרמב"ם יש לא תסור. דכך תקנו חז"ל את תקנותיהם בב' שמות א' נקרא תקנה וע"ז מברכין, וא' נקרא מנהג וע"ז לא מברכין. ופלא שלא הרגיש שבאותו פרק עצמו (פ"א ממרים ה"ג) בהלכה הסמוכה כתב הרמב"ם להדיא דמנהג הוא דבר שנהגו העם מעצמם אלא ב"ד דנו אם להשאיר המנהג או לבטלו וכשגמרו הדין להניחו חל ע"ז לא תסור.

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא (יז, טו).
הטעם שמצות הקמת מלך קודמת למצות בנין בהב"ה הוא מפני שמצינו תמיד שהיה המקדש בנחלת השבט המושל כגון בימי יהושע היה המשכן בשילה שהוא בגבול בני אפרים שבט יהושע (יהושע טו, ו) ובימי שאול היה בנוב שהוא עיר בנימין (נחמיה יא, לב) ובגבעון שהוא ג"כ נחלת בנימין (יהושע כא, יז) ובימי דוד ושלמה בירושלים עיר בירתם וא"כ כל זמן שלא הוקם מלך שהמלכות ניתנה לו ולורעו עד עולם א"א להקים בית עולמים.
ובזה יובנו נמי דברי נתן הנביא אל דוד שלא יחוש שמה' שה' אין נותן לו לבנות את ביהמ"ק הוא משום שעתידין ליטול מביתו את המלכות, וע"ז הבטיחו כי בית יעשה לך ה' וגו' (ש"ב ז, יא).

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא (יז, טו).
בסנהדרין (פ"ב משנה ה') אמרינן שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך. ויבואר ע"ד מה שדרשו חז"ל ב"ר (פג, א) עה"פ (יהושע טו, ו) אלונים מבשן עשו משומיך א"ר יצחק נמשלו עכו"ם כספינה מה ספינה זו עושים לה תורן ממקום אחד והוגנין ממקום אחר כך עובדי כוכבים שמלה ממשרקה ושאל מרחובות הנהר. פירוש שדרכן של אר"ה שממנים להם מלך ממקום אחר והטעם שתהא אימתו עליהם שאם הוא ממקום

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך (טז, כ).
כלאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהוריקם את הארץ (רש"י).

ונראה פירושו עפ"מ"כ רש"י (ריש בראשית) שאו"ה מונין את ישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה עממין, והם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לנו, פי' כי אה"נ מצד משפט דעלמא ה"ז לסמיות אבל הואיל ואין משפטי ישראל אלא לה' כמש"כ כי המשפט לאלוקים הוא, א"כ אי"ז לסמיות. ולכן צ"ל דיינים סמוכים איש מפי איש עד מרע"ה להראות דאי"ז משפט נימוסי בעלמא.
וד"ש משפטים כל ידעום שאי"ז אלא מצות ה', וכשמעמידים דיינים סמוכים מראים כזה את ההכרח בסיוד זה וממילא יש להם זכות לירש את א"י.

ולא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלהיך (טז, כב).
פירש"י מצבת אבן אחת. אשר שנה ה' אלקיך פירש"י אע"פ שאהובה היתה לו בימי האבות עכשיו שנאה. הענין כמו שהאריך בס' נפש החיים (ש"א פכ"א) שבימי האבות היה כל יחיד עובד את ה' כפי חבנתו, אבל עכשיו ניתנה תורה ומשפט אחד לכל ישראל ואסור לו לכל או"א לבנות במה לעצמו. וזה ענין מצבה שהיא אבן יחידית ולעומתה המוצבה בנוי תמיד מ"ב אבנים כנגד י"ב שבטי ישראל ודו"ק. ונע"ע מש"כ בדרשות בית ישי בדרוש לפ' שלח.

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד (יז, א).
מכות (י: א) אמר רב נחמן עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות דכתיב לא יומת על פי עד אחד בדיני נפשות הוא דאין כשירה אבל בדיני ממונות כשירה מתקיה לה רב זוטרא אלא מעתה בדיני נפשות תציל אלמה תנן הוא והן נהרגין קשיא.
ועיין ר"ח דהך קושיא הוי תיובתא, ותמהו המפרשים (עי' רמב"ן) מה סברא היא זו שתציל בדיני נפשות הא עדות מיוחדת נתמטת מדיני נפשות לגמרי ומהיכ"ת דתציל.

והנראה דהך סברא דתרווייהו אמנה קמסחדי, הוי נמי סברא בדיני נפשות דתרווייהו אחיוב מיתה קמסחדי ואה"נ דהחומא מיד מתחייב מיתה, אלא דקודם גמ"ד לא ממתינן ליה דבעינן היתר דמים (וא"ש בזה ק' הגרע"א בגהש"ס (מכות ה.) על התוס' ע"ש).
והנה מיעוטא דעדות מיוחדת הוא דיש לאו ואיסור להרוג ע"פ עדות זו, אבל אה"נ דחייב מיתה יש עליו ולהכי מכניסין אותו לכיפה דע"י הכיפה לא עוברין על הלאו דלא יומת, ומעתה הוי שפיר עדות מיוחדת צירוף אף לדיני נפשות ולכן פריך רב זוטרא שתציל.
והנה באו"ש (פ"ד מעדות ה"א) כתב לפרש דברי הגמ' דכיון דלענין כיפה הוי צרוף, אמרינן מתוך שבטלה העדות לענין כיפה מדין עדות שבטלה מקצתה, בטלה נמי לענין מיתה ב"ד. ותמהו עליו מה ענין זל"ו, ולמשנ"ת איש ודו"ק.

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד (יז, א).
להלן (טו, טז) כתיב ע"פ שני עדים וגו' יקום דבר. יבואר עפ"מ"ש בכתבי הגר"ה הלוי ז"ל בחי' מס' כתובות דחלוק דיני ממונות מדין, דבד"מ יש על כ"א מן העדים תורת עד אלא דגוה"כ דבעינן שני עדים, משא"כ בד"נ ע"א אין עליו תורת ושם עד כלל ע"ש.
ולפי"ז א"ש היטב שינוי הלשון דבד"מ כתיב שני עדים פי' שכ"א מהם הוא עד ובעינן שני עדים, משא"כ בד"נ שאחד אין עליו שם עד כלל הלכך

יהא לבם גם בו, והנה כאן אמרה תורה מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נוכרי וע"כ הוצרכה אזהרה מיוחדת שתהא אימתו עליך.

רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וה' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד (יז, טז).

בסנהדרין (כא): לא ירבה לו סוסים פרש"י הסוסים כאים ממצרים לארץ וצריך לשלוח שלוחים לקנות לו סוסים ועוברים בלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם ע"כ. ויעוין במצפה איתן שכתב וז"ל הפר"ח בספרו מים חיים הקשה מדאיתא בירושלמי דלישיבה אינו חוזר אבל חוזר הוא לסחורה, וכבר הרגיש בזה הרמב"ם. ותרין המזרחי דה"נ אסור כשיקבע דירתו שם א' מעבדיו בשביל הסוסים, וכבר כ"כ בספר החינוך, וכ"כ תוס' ישנים יומא (לה). גבי ניקנור עיי"ש.

ובפשטות ו"ל דכל מה דהתירו לחזור לפרקמטיא זהו דוקא לצורך, אבל בלא דלא ירבה לו סוסים מפורש כסוגיא דהאיסור דוקא להרבות שלא לצורך, וא"כ שפיר אסור לחזור שלא לצורך.

ועי"ל בהקדם הא דאיתא דלפני ערבית אסור סעודה אבל טעימה שרי, והקשו המפרשים דהרי איתא בגמ' (ד: דחכמים עשו סייג עד חצות כדתניא שלא יבוא אדם מן השדה ויאמר אבל קימעה וכו' הרי דאף טעימה אסורה, ועכצ"ל דלק"מ דאדברא אם היו חז"ל אוסרין טעימה לא היו צריכין לגזור דק"ש רק עד חצות, אלא כיון דבאמת לא אסרו חז"ל טעימה דא"א לגזור כ"כ א"כ יש חשש שמא יבוא אדם מן השדה וכו', ולכן נתחכמו חז"ל וגזרו שזמן ק"ש עד חצות, וא"כ ה"נ הכא דהתורה לא אסרה שיבה למצרים לפרקמטיא ולפיכך יש חשש שיחזור למצרים וישתקע שם ולכן אסרו למלך לא ירבה לו סוסים.

רק לא ירבה לו סוסים וגו' לא ירבה לו נשים וגו' וכסף וזהב לא ירבה לו מאד והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר וגו' (יז, טז-יח).

נראה הענין דהנה בסנהדרין (כא): מלך כותב לו ס"ת משלו ובלבד שלא יתנאה בשל אבותיו, פירוש כתיבת ס"ת למלך התנאות היא שכן אמרו זה א"ל-וי ואנחנו התנאה לפנינו במצוות וכו' ס"ת נאה, פירוש שדרך כנ"א להתנאות בתכשיטיהם וכליהם וכיוצ"ב וממדת הצדיק להתנאות בכלי מצוה, ואי"ז פגם שכן הוא בטבע להתנאות, והמתנאה לא בכלי חולין אלא בתשמישי מצוה הוא כבודו של מקום, ומצינו ביומא ביו"ב (ע). היה כאו"א מביא ס"ת מכיתו להראות חזותו לציבור, ופרש"י להראות נוי של ספר תורה ותפארת בעליה שמרה להתנאות במצוה ע"ש.

וז"ש רק לא ירבה לו סוסים וגו' וכתב לו את משנה התורה וגו' להתנאות בזה ולא בדרך מלכי או"ה שמתנאין בכסף ובנשים ובסוסים.

והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים (יז, יח).

וכתב לו את משנה התורה. שתי ספרי תורה (רש"י).

הרמב"ם (פ"ג ממלכים ה"א) כתב, בעת שיושב המלך על כסא מלכותו כותב לו ס"ת לעצמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו. והקשה הכס"מ, יש לתמוה על רבינו שנראה מדבריו שאם הניח לו אביו ס"ת אינו חייב לכתוב אלא ס"ת אחד, ואף ההדיוט אינו סומך על ס"ת שהניח לו אביו, וא"כ המלך אע"פ שהניח לו אביו כמה ס"ת חייב לכתוב שני ס"ת עיי"ש.

והנראה דהרמב"ם מפרש משנה התורה דלא כרש"י שפי' שתי ס"ת, אלא לשון שני, היינו שגזירה"כ הוא שספר התורה המלכותי יהיה שני והיינו שיהיה אחד קודם לו, ולכן אם אין לו כלום כותב שנים, אבל אם הניחו לו אבותיו סגי באחד והוא עולה גם בתור הדיוט וגם בתור מלכות כיוון דסו"ס הוא שני.

לבלתי רוב לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל (יז, כ).

למען יאריך ימים – מכלל הן אחת שומע לאו וכן מצינו בקאול שאמר לו שמאול (ס"א י) שצעת ימים תוחל עד בואי אליך להעלות עולה וגו' וכתיב (שמאול

א יג) ויחל שצעת ימים ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום ולא הספיק להעלות העולה עד שצא שמאול ואמר לו נסכלת כאשר לא שמעת וגו' ועתה ממלכתך לא תקום (סס) הא למדת שצביל מלוא קלה של נביא נענש (רש"י).

ונראה דלזה רמז הכתוב שמאול מלא בוי"ו אותיות שמאול לרמז לשאול שלא שמע לשמואל.

כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים (יח, ה).

יומא (כה). יליף ר"ש מהאי קרא דאין ישיבה בעזרה. ובמל"מ (פ"ז ביהב"ה ה"ו) נסתפק אם איסור זה הוא מהתורה או מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכתב להוכיח מהא דלא תנן (פ"א בלים) גבי מעלות עזרת ישראל דאין ישיבה בעזרה וע"כ דהוי דרבנן. ובהגהות לשון זהב סוף פ"ק דכלים תמה עליו דהא לא תני נמי דאוכלים שם קדשי קדשים ושוחטין שם קדשים קלים ע"ש.

ולק"מ דלא תני התם במשנה אלא דברים שהם כבוד (ובגדר גבול) ופשוט.

תמים תהיה עם ה' אלהיך (יח, יג).

תמים תהיה עם ה"ל התהלך עמו בתמימות ותלפה לו ולא תחקור אחר העמידות (רש"י).

כתיב (תהלים כה, טו) עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי. כי הנה בנוהג שבועולם אדם המהלך לבדו צריך שיהיו עיניו פקוחות לראות דרכו שלא יפול בפחיתים ובורות, משא"כ תינוק המורכב על כתפיו של אביו או נישא בזרועותיו אין עיניו אל הדרך כי אם אל אביו כי הוא בטוח בהשגחתו של אביו, וז"ש עיני תמיד אל ה' ולא אסתכל כלל על דרכי שלא אכשל כי בטוחני כי הוא יוציא מרשת רגלי.

תמים תהיה עם ה' אלהיך כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים וגו' (יח, יד-טו).

התהלך עמו בתמימות ותלפה לו. ולא תחקור אחר העמידות, אלל כל מה שיצא עליך קבל בתמימות (רש"י).

והנה הפרשה תמונה מאד, דלאחר שהזכיר הכתוב תמים תהיה, שלא תחקור אחר העתידות, כתיב, כי הגוים האלה וגו' אל מעננים ואל קוסמים ישמעו, ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, נביא מקרבך מאחיד כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעו. אם כן, הרי כן הורשינו לחקור אחר העתידות, אלא לא מפי מעוננים וקוסמים, אלא מפי נביא. והיך אמר תמים תהיה ולא תחקור אחר העתידות. ועו"ק שכתוב אחרי כן והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו. ומעולם לא שמענו שהשואל עצה מיועץ וחכם חרשים, שיזכירו היועץ שאם לא ישמע לדבריו יענישו.

אלא ע"כ לא זהו פירוש הפסוק. אלא אדרבה, הפסוק בא לשלול ולהוציא מדעת הטועים לחשוב כי הנביא מיועד ליתן עצות והגדת עתידות. כי בדבר העתידות צריך להיות תמים ולא לחקור אחר העתידות. והבא אל הנביא לחקור אחר העתידות טועה הוא, ותשובת הנביא אליו הוא צריך לקבלה כפקודה וגזרת מלך, ואם לא ישמע לדבריו ייענש. ועד"מ כששואל בא אל שמואל הנביא לחקור אחר האתונות האבודות, ושמואל אומר לו (ש"א י, ב) בלכתך היום מעמדי ומצאת שני אנשים וגו' ואמרו אליך נמצאו האתונות וגו' והלפת משם והלאה וגו' ומצאת שם שלשה אנשים וגו' ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם, אם שאל לא היה לוקח מהם שתי הלחם, היה נחשב מוותר על דברי נביא וחייב מיתה ביד"ש (סנהדרין פט.).

ופירוש זה מוכרח מתוך כל הפרשה, שהרי הוא אומר ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, נביא מקרבך מאחיד כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעו ככל אשר שאלת מעם ה' אלהיך בחורב ביום הקהל לאמר לא אוסף לשמוע וגו' ויאמר ה' אלי הטיבו אשר דברו נביא אקים להם וגו' ודבר אליהם את כל אשר אצונו והיה איש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו. א"כ הפסוק מדבר על נביא הנותן מצות ופקודות בשם ה' ולא הנותן עצות ומגיד עתידות. אלא על כרחך כדפרישתי.

כי הגויים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו וגו' נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלוהיך אליו תשמעון (יה, יד-טו).

וקשה דכתב שיתן להם נביא המגיד עתידות תחת המעוננים והקוסמים שיש לגויים, ואח"כ אמר אליו תשמעון והאיש אשר לא ישמע וגו' דזה לא מיירי בעתידות אלא במצות הנביא.

ונראה עפ"מ"ש הרמב"ם הל' יסודות (פ"י הל' א') שאין נבואת הנביא נבחנת ע"י אותות ומופתים ושינוי מנהגו של עולם אלא האות שלו הוא שיאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו ע"ש, נמצא לפ"ז שהגדת עתידות היא צורך לאמת נבואתו אבל עיקר צורך הנביא הוא לצוות מה לעשות ורק בדרך אגב ימצא לנו ממנו תועלת זו שלא נצטרך למעוננים ולקוסמים.

וזהו שא"כ נביא אקים להם לצוותם מה לעשות והאיש אשר לא ישמע וגו', אכן אגב אורחא תרוייהו גם ידיעת העתידות.

אך הנביא אשר יזיר לדבר דבר בשמי את אשר לו ציוותיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא (יה, כ)

בהגה"מ (פ"ה מע"ז ה"ח) כתב יזהר אדם שלא יאמר דרך הוכחא ה' אמר אלי כך. ובאור"ש תמה עליו ממאי דכתיב באליעזר (בראשית כד, נא) ותהי אשה לבן אדניך כאשר דיבר ה' וכן כי ה' אמר לו קלל את דוד וגו' ויקלל כי אמר לו ה' (ש"ב מז, י), ומתוך כך הסיק האור"ש שאין לחוש לכך. ולכא"ז יש לחלק שפיר בין אומר על פלוני דה' אמר לו דאפי' לא הבין השומע שהוא דרך ניהוש והוכח בעלמא לא יצא דבר איסור מפיו, לזה שאומר ה' אמר לי שלפי הבנת השומע דברים כמשמען הרי הוא מתנבא בשם ה' וז"פ.

מן ירדה גאל הרם אחרי הרצה כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות כי לא שנה הוא לו מתמול שלשום (יט, ו).

הרצה כי יחם לבבו ר"ת היכל. לומר שאף בהיכל אם הרגו פטור שאין ההיכל קולט, ודלא כמעותו של יואב דכתיב ביה וינס יואב אל היכל ה' וגו'.

ואם ירחיב וגו' כאשר נשבע לאבותיך (יט, ח).

כתב המשך חכמה וז"ל הנה יש שני אופנים גאולות, האחת בעתה שזה אם לא זכו ואז יתקיים ואת רוח המזמאה אעביר וכו', וגר זאב עם כבש וכו', והאחת אחישנה והוא כאשר יזכו ויהיה דור שכולו זכאי ואז יהיה עולם כמנהגו נוהג ואין בין העוה"ז לעוה"ב אלא שיעבוד מלכויות וכו' עכ"ל.

וע"כ צ"ל דכוונתו שבכה"ג שיהיה זכו יהיו ב' קיצים האחת אחישנה לשיעבוד מלכויות, והב' דבעתה שזה זמן קבוע בכל אופן ובו יהיה שינוי הטבע ופשוט.

לא תשיג גבול רעך אשר גבול ראשונים (יט, יד).

לשון נסוגו לחור שמחזיר סימן חלוקת הקרקע לחזור לתוך קנה חצרו למען החמיץ את שלו וכו' יכול אף בחו"ל ת"ל בנחלתך אשר תנחל (רס"י).

ונראה הטעם שאינו נוהג אלא בארץ ישראל, דלכא"ז מילתא דלא שכיחא היא להשיג גבול רעו ושכנו הקבוע אצלו תדיר, שהרי ודאי יודעים הם שטח קרקע של אחד מהשכנים כי לא דבר גדול הוא, אך נראה לפמ"ש רז"ל ארץ הצבי שבשעת החורבן נתקמטה, וה"ה בזמן הבית הייתה מתפשטת ומתרחבת לכ"א לפי זכותו הלכך משכ"ל שפיר ענין הסגת גבול וזהו שפיר דייקא בא"י.

לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר (יט, טו).

הקצה"ח (סי' רמ"א ס"ק א') כתב דבאמת צריך גם בכל דבר שבממוץ עדי קיום וחלוקה, אלא דמה שהבע"ד עצמם נמצאים שם בזה סגי שהרי

הם עדים טובים מדין הודאת בע"ד ע"ש. והק' עליו האור"ש (פ"ט מה' אישות הט"ז) א"כ גם דבר שבעררה ליהני הכי כגון גירושין דקיי"ל בעל שאמר גירשתי אשתי נאמן משום דבידו לגרשה א"כ למה צריך עדים בשעת גירושין תיסגי בבעל עצמו שהרי הוא ראוי להעיד.

ונראה דל"ק"מ דבע"ד בהודאתו נאמן כעדים שהם נאמנים דהא תרוייהו גזה"כ, משא"כ הא דבידו אי"ז ענין נאמנות לומר שהגברא נאמן אלא המציאות של בידו היא הגורמת נאמנות, נמצא דעכשיו בשעת מעשה הגירושין אין הבעל עד כלל כי רק בשעת ההגדה יתחדש לו כח נאמנותו ואז הוא שאנו בוחנים אם הדבר בידו או מאמינים לו, וד"ק היטב.

לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר (יט, טו).

ע"פ שני עדים ולא שכתבו עדותן בליתיהו ושלחו לכו"ד (רס"י).

בס' נהלת יצחק (סי' נ"ח) הארכתי בביאור דין שטרות דלא הוי מפי כתבם, ע"ש שמבואר בדבריני דשטר אין כחו מחמת המלוה כלל ואפילו לא לוח יש אותו כח לשטר, דהא כותבין שטר ללוח אע"פ שאין מלוה עמו והשטר הוא חוב הדש, ולא עוד אלא שאין השטר אלא כח שעבוד וגביה בלא ענין חוב כלל. ובזה יבואר מ"ש הה"מ (פמ"ז מאישות הכ"ה) דכתובה לא הוי שעבוד קרקעות ונשבעין עליה הואיל וגובה כתובה אף ממטלטלין. והלח"מ תמה עליו מגמ' ב"מ דשטר הוי שעבוד קרקעות ואין נשבעין עליו אע"פ שגובה גם ממטלטלין (וע' ס' ה' ר"ח הלוי בזה).

והנה התוס' (ב"ב קעו. ד"ה גובה) באמת תמהו למ"ד שעבודא דאורייתא היכא משכח"ל שבועה בחוב הא הוי שט"ק. אכן לפמ"ש הה"מ א"ש דהא גובה גם ממטלטלין. אבל שטר שאני דבשלמא בחוב וכתובה עיקר החיוב הוא בשביל החוב והמענה והכפירה הם בגוף החוב דכיון שהחוב גורם חיוב גם על מטלטלין שפיר נשבעין. משא"כ בשטר שאין השעבוד מחמת החוב אלא הוא ענין בפ"ע מחמת השטר והשטר אינו גורם חוב אלא גורם שעבוד ועיקר שעבודו על קרקע'.

ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם (יט, יז).

ועמדו שני האנשים – צעדים הכתוב מדכר, ולמד שאין עדות צנאים, ולמד שצריכין להעיד עדותן מעומד (רס"י).

בתוס' (זבחים טז. ד"ה מה) נסתפקו אי דין מעומד בעדים למצוה או אף לעכב. והרמב"ם והר"ן ר"פ שבועת העדות הוכיחו בפשטות דאינו אלא למצוה דאל"כ איך מתירין לת"ה להעיד מיושב משום עשה דכבוד תורה דדחיה לא מהני להכשיר פסולין. וקשה אתום'.

ונראה דנאמנות עדים אי"ז מעשה בעלמא כאדם שמספר דברים ומאמינים לו אלא הגדר בעדות הוא שיש מצוה להעיד ולאחר קיום המצוה חל דין קבלה על עדותן, היינו דנאמנותם נמשך מקיום המצוה. וא"ש היטב לפי"ז הדמיון בגמ' שם בזבחים ליושב בעבודה דילפינן שם מה ליושב שכן פסול לעדות ולכא"ז תמוה הדמיון ולמ"ש א"ש בשניהם גדר אחד דדין הוא בשעת עבודה ועדות לעמוד ואם לא עמד ביטל המצוה וילפי' בעבודה דמעכב, ונסתפקו תוס' בעדות אם ג"כ מעכב היינו דמעכב במצות הגדת עדות ואם אין מצוה אין כלום. עכ"פ שפיר שייך לומר הצד דזה רק למצוה, דלצד זה ודאי הוא דין במצות עדות לא בגוף עדות דבדבר של הכשר לא שייך דין לכתחילה כמ"ש תוס' שלהי נדה (סו:) לענין מבילת בית הסתרים'.

ויפסו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימם את לבב אחיו כלבבו (כ, ח).

נראה עפ"מ"ש רז"ל סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. ופי' הראשונים מפני שגורם ברכה שא"צ, וארז"ל את ה' אלקיך תירא אזחרה למוציא ש"ש לבטלה. וז"ש ב' במסורה הירא, חכא, ואידך הירא את דבר ה' (שמות ט, כ). וזהו נמי מה שרמזו שם הוי"ה ברת"ל של הירא ורך הלבב ישוב.

כלומר אע"פ שלא יהיה לו תקנה וישאר אוכל עפר אבל לגרועותא להיות בו עול כשור יחזור.

¹ והא דיכול לגבות עם השטר מגלימא דעל כתפיה הוא בדרך סילוק שמסלקו בזוי דאפי' אם אין לו קרקעות כלל אבל השטר כחו לתבוע קרקע או סילוק בזוי.

² והארכנו בדבריהם בבית יש (סי' קלא הערה ט).

³ הנה בישע' (סה, כה) זאב וזמל ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו, והנה למדו חז"ל (ב"ר פ"ר, כ, ג) מפס' זה דאע"פ שלע"ל יהיה תקון לכל הברואה אבל הנחש ישאר בעונשו, והנה ארז"ל (סנהדרין נטו:) חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, ונראה דבאמת דבר זה יחזור לע"ל שיחשבו כשור לעול ורק עונש דנחש עפר לחמו לא יתקן אבל לא שיהיה חוטא נשכר ליפטר מעבודת האדם. והנה ונחש עפר לחמו ר"ת עול וס"ת שור